

Nr 416

Av herr **Hedlund m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts framställningar om anslag till gator och vägar.*

(Lika lydande med motion nr 354 i Första kammaren)

Transportarbetet har under senare år kännetecknats av en mycket kraftig expansion. Inom ramen för en i absoluta tal ökad transportvolym har vidare en betydande relativ förskjutning ägt rum från spårbunden trafik till biltrafik. Detta gäller såväl gods- som persontransporterna. Särskilt märkbar har ökningen varit vad det gäller den privata personbiltrafiken. Således nyinregistrerades under fjolåret inte mindre än ca 180 000 personbilar, vilket är 13 % fler än under året dessförinnan.

Denna expansion av transportarbetet, som till betydande del alltså sker på biltrafiksidan, ställer självfallet ökade krav på byggande och underhåll av vägar. En god standard på gator och vägar reducerar kostnaderna för drift och underhåll av den rullande fordonsparken och är således en förutsättning för en ur samhällsekonomisk synpunkt god transportekonomi. Vägnätets standard kan vidare i stor utsträckning sägas påverka olycksfallsriskerna i trafiken.

Under fjolåret rapporterades enligt en statistik som upprättas av Trafikförsäkringsföreningen inte mindre än 700 000 skadefall i samband med trafikolyckor. Det innebär att varje dag inträffade nära 2 000 olyckor med person- eller egendomsskada. Enligt samma källa dödades i trafiken under fjolåret 808 personer och skadades över 13 000. Siffrorna innebär en ökning jämfört med föregående år. Även om olycksstatistiken lyckligtvis inte synes stiga i fullt samma takt som trafikintensiteten, är siffrorna skrämmande och skärper betydelsen av att man genom en förbättring av vägnätet söker förebygga åtminstone de olyckor som direkt eller indirekt kan sägas ha ett samband med vägnätets standard.

Behovet av en kraftig vägupprustning illustreras klart även av väg- och vattenbyggnadsstyrelsens inventering och kvalitetsgradering. Såsom framhålls i Kungl. Maj:ts proposition torde endast 9 % av vägnätet vara byggt enligt gällande byggnadstekniska anvisningar och enligt dessa grunder tåla ett axeltryck av 8 ton eller mera. Ytterligare 25 % av vägnätet torde dock tåla detta axeltryck trots att det inte byggs enligt dessa anvisningar. För resterande 66 % av vägnätet, ca 63 000 km., tillåtes ett axeltryck om mindre än 8 ton eller också måste avstängning eller nedsättning av axeltrycket föreskrivas vid tjällossning. På drygt hälften av denna del av vägnätet är trafikintensiteten mer än 150 fordon per dygn.

Vad gäller kvalitetsgraderingen framgår att endast 19 % av riksvägnätet (13 000 km) har fullgod standard medan resterande 81 % inte fyller vägplanens målsättning för 1975 års trafik. I förhållande till dagens trafik har 35 % av riksvägarna fullgod standard, medan inte mindre än 37 %, d. v. s. mer än en tredjedel, är i omedelbart behov av ombyggnad.

För budgetåret 1963/64 föreslås i Kungl. Maj:ts proposition anslag till den statliga, kommunala och enskilda väghållningen med sammanlagt 1 268,1 milj. kr. Detta innebär en ökning med 101,6 milj. kr. jämfört med innevarande budgetår. Som jämförelse bör dock nämnas, att ökningen förra året var ca 140 milj. kr. Belysande för vad den föreslagna ökningen reellt innebär är vidare väg- och vattenbyggnadsstyrelsens beräkningar av vilken andel de mer eller mindre automatiska kostnadsökningarna tar av den nominella ökningen för att verksamheten skall bibehållas vid oförändrad nivå. För vägunderhållet beräknas dessa kostnadsökningar till minst 15 milj. kr. Under föregående år uppgick de till 35 milj. kr. Enligt departementschefens förslag bör anslaget nu höjas med 25 milj. kr. Reellt måste detta innebära att anslaget för vägunderhåll för nästa budgetår ökar med mindre än 10 milj. kr. (25—15).

Enligt vår uppfattning ligger denna ökning betydligt under den målsättning man i dagens läge måste ställa på upprustningen av vägnätet. Detta kan sägas så mycket mer som överskottet av automobilskattemedlen enligt Kungl. Maj:t kan beräknas bli ca 92 milj. kr.

I likhet med vad som gäller för innevarande år föreslår departementschefen att 60 milj. kr. av vägenslagen specialdestineras för en upprustning av vägnätet i norrlandslänen. Området för specialdestination föreslås dock i år bli utökat till att gälla även Kopparbergs och Värmlands län.

Denna specialdestination motiveras främst av vissa arbetsmarknadspolitiska skäl — men kan också ses mot bakgrund av behovet av en upprustning av vägnätet i berörda områden. Däremot är det givetvis mindre tillfredsställande, att upprustningsarbetet i övriga delar av landet, på grund av att tillräckliga medel inte anvisas, blir försenat. Detta är så mycket mer beklagligt, som man i flertalet av de sydligare länen redovisar en icke obetydlig eftersläpning i förhållande till den nu gällande vägplanen. En förutsättning för att eliminera de återverkningar denna specialdestination onakligen måste få beträffande vägarbetet i de sydliga delarna av landet torde alltså vara, att betydligt mera medel anslås till vägarna än vad Kungl. Maj:t föreslår.

På de direkta vägenslagen innebär Kungl. Maj:ts förslag en nedskärning av väg- och vattenbyggnadsstyrelsens äskanden med ca 75 milj. kr., om man inberäknar slopadet av det särskilda bidraget till vissa vägbyggnadsarbeten (20 milj. kr.). Enligt vår uppfattning skulle — med de motive- ringar som ovan anförts — en verksamhet av den omfattning ämbetsverket föreslår ge en bättre avvägning mellan å ena sidan behovet av vägupprust-

ning och å den andra de ekonomiska resurser samhället kan bedömas ha möjlighet att avsätta för detta ändamål. I stort ansluter sig därför våra krav, vad gäller väganlagen, till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag. Därmed skulle överskottet av s. k. automobilskattemedlen kunna beräknas till ca 17 milj. kr. mot 92 milj. kr. enligt Kungl. Maj:ts förslag.

Vägunderhållet

Väg- och vattenbyggnadsverket föreslår beträffande detta anslag, att det i fortsättningen skall avse utgifterna under kalenderår och inte som nu för budgetår. För nästkommande budgetår föreslår verket ett anslag med 485 milj. kr. innebärande en höjning från innevarande budgetår med 70 milj. kr. För tiden 1 juli—31 december 1964 föreslås ett anslag om 265 milj. kr., varigenom anslaget på nästa års budget bör uppföras med 750 milj. kr.

Kungl. Maj:t biträder inte verkets hemställan om kalenderårsanslag och föreslår för nästa budgetår en ökning med 25 milj. kr. till 440 milj. kr., d. v. s. 45 milj. kr. mindre än ämbetsverket.

Såsom tidigare anförts kan den *reella* anslagshöjningen med hänsyn till vissa kostnadsökningar beräknas bli mindre än 10 milj. kr. Detta kan enligt vår mening inte anses utgöra en rimlig ökning i förhållande till det stora behov av en intensifierad vägupprustning som i dag föreligger. Genom specialdestinationer av en viss del av detta anslag måste den obetydliga ökningen för vissa delar av landet t. o. m. befaras leda till en sänkt standard jämfört med innevarande budgetår. Det måste vidare anses rimligt att de ökade inkomsterna av drivmedelsskatterna i största utsträckning kommer vägväsendet till godo.

Enligt vår mening utgör därför ämbetsverkets äskanden ett absolut minimikrav, vilket kan godtas enbart med hänsyn till att en viss underhållsverksamhet dessutom kan förutsättas komma till stånd genom ökade beredskapsarbeten. Vi föreslår alltså att anslaget i detta avseende uppföres med 485 milj. kr.

Vad så gäller frågan om en övergång till kalenderårsanslag finner vi det önskvärt, att styrelsen ges möjlighet att tidigarelägga detaljplaneringen och därigenom ekonomisera sin verksamhet. En övergång till kalenderårsanslag skulle vidare innebära att de mer svårberäknade utgifterna för vinterväghållning och tjälskador förlades till början av arbetsåret och att verket även därigenom finge bättre möjligheter att planera verksamheten under senare delen av året. Vi finner det därför angeläget att Kungl. Maj:t i nästa års statsverksproposition framlägger förslag i enlighet med ämbetsverkets hemställan.

Sammanlagt innebär våra förslag under denna punkt att anslaget för nästa budgetår bör uppföras med 450 milj. kr., vilket innebär en ökning i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 45 milj. kr.

Byggande av vägar och broar

Vad gäller anslaget till byggande av vägar och broar har Kungl. Maj:t i enlighet med väg- och vattenbyggnadsverket föreslagit en höjning med 60 milj. kr. till sammanlagt 500 milj. kr. I detta anslag har emellertid inräknats även det tidigare särskilda anslaget till vissa vägbyggnadsarbeten. Detta uppgår för innevarande budgetår till 20 milj. kr. varför Kungl. Maj:ts förslag i realiteten innebär en prutning på ämbetsverkets förslag med detta belopp.

Det kan f. ö. ifrågasättas huruvida det är ändamålsenligt att under ordinarie vägbyggnadsanslag inräkna detta anslag, vilket är avsett för sådana förstärkningar av vägnätet som anses nödvändiga i samband med nedläggande av järnvägar. Upprustningen av vägnätet i samband med järnvägsnedläggelser har enligt vår mening inte kunnat bedrivas i den omfattning detta varit önskvärt. Ett slopande av detta anslag kan därför riskeras leda till att det i fortsättningen blir ännu svårare att av tillgängliga medel få resurser för dessa, särskilt angelägna vägbyggen. Av de skäl som anförts vill vi emellertid inte motsätta oss att anslaget ändå sammanföres med ordinarie vägbyggnadsanslag. En förutsättning härför är emellertid att tillräckliga medel av anslaget användes för detta ändamål. För att detta skall kunna ske, utan att det inkräktar på ordinarie anslag, bör anslaget för nästa budgetår höjas med 20 milj. kr.

Enligt vår mening bör fördelningen av denna ökning ske så, att 55 % eller 11 milj. kr. tillföres anslaget till byggande av riksvägar, 40 % eller 8 milj. kr. tillföres anslaget till byggande av länsvägar samt resterande 5 %, 1 milj. kr., tillföres anslaget till byggande av ödebygdsvägar.

En fråga av delvis annan innebörd gäller ämbetsverkets återupprepade framställning om att en investeringsserie om minst tre år lägges till grund för de ordinarie väginvesteringarna. Riksdagens revisorer har påtalat det slöseri med resurser som i vissa fall sker genom att väginvesteringarna nu planeras endast för ett år i sänder och att många vägbyggen därigenom måste avbrytas på grund av brist på medel. Det framstår för oss som synnerligen angeläget, att den ordinarie vägbyggnadsverksamheten får grundas på en lägsta ram för investeringarnas storlek under en flerårsperiod. Även om det utifrån konjunkturpolitiska synpunkter kan inge vissa betänkligheter att binda en så stor andel av de offentliga investeringarna för mer än ett år i sänder, framstår å andra sidan fördelarna med ett sådant system så stora ur vägbyggnadssynpunkt, att man i detta avseende bör bifalla verkets hemställan om att en långtidsplan får upprättas. Denna kan, om så erfordras, begränsas till att gälla en viss minimiram. Med hänsyn till behovet av en radikal upprustning av vägnätet är vi dock för vår del beredda att förorda den av ämbetsverket förordade investeringsserien. I enlighet med vårt förslag om en höjning av vägbyggnadsanslaget med 20 milj. kr. bör serien i fråga därför fastställas till 520, 580 resp. 640 milj. kr.

för de tre närmaste budgetåren. I den händelse så kraftiga omsvängningar i den allmänna konjunkturbilden skulle inträffa, att de motiverar ändringar i en sådan plan, förutsätter vi att detta bör kunna ske. Om sådana omslag i konjunkturbilden skulle inträffa kan de för övrigt antas vara av sådan karaktär att de även på andra områden måste föranleda extraordinära åtgärder från samhällets sida.

Bidrag till byggande av vägar och gator

Bidraget till byggande av vägar och gator föreslås av Kungl. Maj:t bli höjt med 30 milj. kr. till sammanlagt 215 milj. kr., vilket innebär en nedskärning av väg- och vattenbyggnadsverkets äskanden med 10 milj. kr.

I enlighet med vad tidigare anförts och särskilt med hänsyn till dessa vägars relativa eftersläpning i förhållande till vägplanen anser vi att även detta anslag bör uppräknas till det belopp ämbetsverket föreslagit, d. v. s. med ytterligare 10 milj. kr. till sammanlagt 225 milj. kr.

Med stöd av vad ovan anförts hemställs,

att riksdagen vid behandlingen av sjätte huvudtiteln måtte besluta,

1. att anslag till vägunderhållet fr. o. m. budgetåret 1964/65 skall utgå per kalenderår i enlighet med vad i motionen anförts,

2. att till *Vägunderhållet* för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 485 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen,

3. att för budgetåren 1963/64—1965/66 skall som minsta investeringsram för byggande av vägar och broar gälla 520, 580 resp. 640 milj. kr. i enlighet med vad i motionen anförts,

4. att för budgetåret 1963/64 anvisa följande reservationsanslag att avräknas mot automobilskattemedlen, nämligen till

a) Byggande av riksvägar 286 000 000 kr.

b) Byggande av länsvägar 210 000 000 kr.

c) Byggande av ödebygdevägar 6 000 000 kr.

d) Byggande av storbroar 18 000 000 kr.

5. att till *Bidrag till byggande av vägar och gator* för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 225 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen, samt

6. att i skrivelse till Kungl. Maj:t ge till känna vad i övrigt i motionen anförts.

Stockholm den 25 januari 1963

Gunnar Hedlund

Lars Eliasson

Nils G. Hansson

i Sundborn

i Skegrie

S. G. W. Wahlund

Per Svensson

Harald Larsson

i Stenkyrka

i Hedenäset

Sven Vigelsbo

Gustaf Svensson

Gunnar Larsson

i Vä

i Luttra